

Aleg. 78.

Sprawozdanie

z czynności Wydziału krajowego w sprawie przemysłu
domowego i drobnego.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 21. października 1881 uchwalił Wysoki Sejm co następuje :

- I. „Sejm upoważnia Wydział krajowy do udzielenia stowarzyszeniom tkaczy, które się zawiązały „lub zawiążą w kraju, pożyczek z funduszu krajowego na niski procent, zwrotnych w ratach, „i otwiera mu na ten cel kredyt do wysokości 6000 zł. w. a. na r. 1882.“
- II. „Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie z czynności Wydziału krajowego w sprawie prze- „mysłu domowego i drobnego.“

I.

Uchwałę Wysokiego Sejmu ad 1) udzielił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 11. listopada 1881, l. 55.113 Kuratorji dla spraw przemysłu domowego i drobnego z wezwaniem, ażeby mu przedłożyła wnioski swe co do użycia kwoty wyznaczonej przez Wysoki Sejm na pożyczki dla stowarzyszeń tkaczy.

O pożyczkę tego rodzaju zgłosił się najpierw Wydział powiatowy w Krośnie, przedkładając podaniem z dnia 23. lutego r. b. l. 250 statut stowarzyszenia pod nazwą „Towarzystwo tkaczy w Korczynie pod opieką św. Sylwestra“, oraz wypis aktu zawiązania się spółki powyższej jako stowarzyszenia zarejestrowanego z poręką dwukrotnego udziału z wnioskiem, ażeby spółce tej udzielić pożyczkę w kwocie 2000 zł. w. a. Uwzględniając wniosek ten, oznajmił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 7. marca r. b. l. 10.736, że gotów jest udzielić stowarzyszeniu pożyczkę w żądanej wysokości na 3 od sta, a wypłaci kwotę przyznaną, skoro stowarzyszenie rozpocznie swe czynności i porozumie się z nim co do spłaty pożyczki. Kiedy zaś stowarzyszenie w podaniu z dnia 26. lipca rb. zobowiązało się spłacić pożyczkę w ośmiu ratach półrocznych, licząc od 1. stycznia 1883, wypłacono mu rozporządzeniem z dnia 14. sierpnia r. b. l. 39.946 kwotę 2000 zł. w. a. z warunkiem, ażeby na otrzymaną pożyczkę zeznało na rzecz funduszu krajowego skrypt notaryalny.

Obok stowarzyszenia korceńskiego zawiązało się także w Białowie Towarzystwo tkaczy jako stowarzyszenie zarejestrowane z nieograniczoną poręką. Stowarzyszenie to przedłożyło Wydziałowi krajowemu podaniem z dnia 9. lipca r. b. swój statut z prośbą o pożyczkę z funduszu krajowego w kwocie 4000 zł. w. a., spłacić się mającą w 10 ratach rocznych. Wydział krajowy zaś i w tym wypadku uwzględnił prośbę, przyrzekając rozporządzeniem z dnia 14. lipca r. b. l. 8030 udzielić pożyczkę na 3 od sta, a na podstawie zeznanego przez stowarzyszenie skryptu notaryalnego wypłacił mu przyznaną pożyczkę w kwocie 4000 zł. w. a. rozporządzeniem z dnia 9. sierpnia r. b. l. 39.149.

Tym sposobem fundusz przeznaczony na pożyczki dla stowarzyszeń tkaczy na rok 1882 został wyczerpanym z zupełności. Nadmienić zaś wypada, że stowarzyszenia tkaczy w Korczynie i Błażowie otrzymały obok wymienionych wyżej pożyczek, jak Wydział krajowy miał już zaszczyt podać w sprawozdaniu z czynności swych za czas od 1. lipca (str. 32), po 800 zł. w. a. zasiłku z funduszu przeznaczonego przez Wys. Sejm na popieranie przemysłu rękodzielniczego.

II.

Stosunki ekonomiczne kraju dały swego czasu uczuć potrzebę utworzenia organu, któryby miał zadanie opiekować się krajowym przemysłem domowym i drobnym. Ażeby potrzebę tę zaspokoić, polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu uchwałą dnia 28. sierpnia 1877 przeprowadzenie rokowań z c. k. Rządem w celu utworzenia przy Wydziale krajowym stałej Kuratorji dla spraw rękodzielnictwa i przemysłu domowego. Rokowania jednakże, które Wydział krajowy przeprowadził z c. k. Rządem wskutek powyższego polecenia, jak wiadomo ze sprawozdań Wydziału krajowego z dnia 26. września 1878, l. 29.727 i z dnia 23. czerwca 1880 l. 26.548, owocu nie wydały, albowiem c. k. Ministerstwo handlu stanowczo sprzeciwiło się utworzeniu organu, któryby w myśl intencji Wysokiego Sejmu miał prawo wywierać wpływ przeważny na wszystkie sprawy, tyjące się krajowego rękodzielnictwa i przemysłu domowego, a mianowicie zawiadywał wszelkimi funduszami przeznaczonemi na podniesienie rękodzielnictwa i przemysłu domowego w kraju naszym, tak ze skarbu państwa, jakoteż ze źródeł krajowych, oraz wykonywał naczelny nadzór nad wszystkimi w kraju istniejącymi zakładami dla praktycznej nauki przemysłu i zajmował się wyzyskaniem działalności tychże zakładów.

Wobec zaś ujemnego wyniku rokowań, uznał Wys. Sejm za właściwe zgodzić się na ustanowienie przy Wydziale krajowym Kuratorji dla spraw przemysłu domowego i drobnego przynajmniej jako fachowego organu doradczego i pomocniczego o zakresie działania, zamykającym się w granicach, jakie oznaczyło c. k. Ministerstwo handlu.

Kuratorja utworzona stosownie do uchwały Wys. Sejmu z dnia 16. października 1878 rozpoczęła czynność swą z dniem 27 listopada 1879 na podstawie wydanego przez Wydział krajowy statutu organizacyjnego, który zatwierdzonym został później uchwałą Wys. Sejmu z dnia 20. lipca 1880. W ciągu blisko trzechletniej działalności swej oddała wprawdzie Kuratorja sprawie przemysłu domowego i drobnego niepoślednie usługi, lecz utrzymała się zarazem w przekonaniu, które i Wydział krajowy zawsze podzielał, że nie zdoła zastąpić projektowanego pierwotnie organu, mającego działać przy udziale władz rządowych, a uposażonego w pewną władzę i samodzielność. Owszem, potrzeba takiego organu ujawniła się jeszcze wyraźniej, odkąd centralne władze rządowe, uznawszy ważność ekonomiczną przemysłu domowego, poczęły zajmować się żywiej sprawą rozwoju tego przemysłu, odkąd mianowicie szkoły przemysłowo-fachowe przeszły pod zarząd c. k. Ministerstwa oświaty, które dla szkół tych ustanowiło centralną komisję nadzorczą, dodając jej inspektorów fachowych do przeprowadzenia badań stanu i potrzeb przemysłu domowego na miejscu. Jeżeli bowiem przemysł domowy nie ma uleść w walce z wyrobami obcemi, które kraj zalewają, to musi w rozwoju zachować rodzinną oryginalność i właściwość ornamentacyi i wyrobu. Pielęgnować zaś właściwości przemysłu domowego tak, aby przy postępie nie zatarało się jego piętno rodzime, zdołają tylko organa złożone z ludzi dokładnie obeznanych ze stosunkami krajowemi, z obyczajami i stopniem wykształcenia ludu, z przekazanemi tradycją wzorami wyrobów. Usiłowania więc i zabiegi centralnych władz rządowych na polu przemysłu domowego w kraju naszym budziłyby raczej obawę zupełnego upadku tego przemysłu, w skutek nadania mu błędnego kierunku, niż nadzieję wytworzenia się zeń ważnego czynnika ekonomicznego, jeżeliby w działaniu władz rzeczonych nie pośredniczył specjalny organ krajowy, którego głos by z góry miał zapewniony posłuch we wszystkich kwestiach samej istoty przemysłu domowego dotyczących.

Względy powyższe zniewoliły Kuratorję dla spraw przemysłu domowego i drobnego do wypracowania projektu statutu organizacyjnego komisji krajowej dla spraw przemysłu domowego i drobnego.

Projekt zaś ten zdaje się być tem bardziej na czasie, że niepodobna przypuścić, aby obecny c. k. Rząd usprawiedliwionej dążności do rozszerzenia ingerencyi kraju w sprawach przemysłu domowego i drobnego nie okazał się przychylnym.

Uważając się przeto za upoważnionego do nadziei, że rokowania z c. k. Rządem o utworzenie krajowej komisji dla spraw przemysłu domowego i drobnego tym razem osiągną skutek pożądany, ma Wydział krajowy zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Sejmowi plan organizacyi Komisji z odpowiednim wnioskiem.

III.

Z czynności Wydziału krajowego i Kuratorji w sprawach szkół i zakładów dla podniesienia przemysłu domowego przypada na peryod objęty niniejszem sprawozdaniem co następuje:

I. Sprawy szkół dla podniesienia przemysłu domowego, założonych przed 19. września 1881.

1. Szkoła koszykarstwa w Jarosławiu.

Na podstawie przedłożonego przez komitet szkolny preliminarza dochodów i wydatków szkoły na r. 1882 przyznał Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 31. marca r. b. l. 16.309 na utrzymanie szkoły w tymże roku dotację z funduszu krajowego w kwocie 1000 zł. w. a. Z odezwy zaś c. k. Prezydium Namiestnictwa z dnia 28. lutego b. r. l. 1261/pr. powziął Wydział krajowy wiadomość, że J. E. p. Minister wyznań i oświecenia udzielił szkole również na pokrycie kosztów utrzymania w r. 1882 subwencyę w kwocie 600 zł. w. a.

2. Kurs koszykarstwa przy c. k. Seminarjum nauczycielskiem żeńskim w Krakowie.

Podobnie jak na trzy poprzednie lata szkolne udzielił Wydział krajowy w skutek podania Dyrekeyi Seminarjum, na podstawie wniosków Kuratorji dla spraw przemysłu domowego i drobnego, także na rok szkolny 1881/82 subwencyę w kwocie 200 zł. w. a. — a na rok szkolny 1882/83 subwencyę w kwocie 250 zł. w. a. na pokrycie płacy nauczycielki kursu.

3. Szkoła snycerstwa w Zakopanem.

Szkole zakopańskiej, umieszczonej w lokalu najętym, wypowiedziano w jesieni r. z. lokal ten z d. 1. kwiet. 1882. Jakkolwiek zaś obowiązek dostarczenia dla szkoły lokalu podług umowy, zawartej pomiędzy c. k. Rządem a Towarzystwem tatrzańskim, ciąży wyłącznie na temże Towarzystwie, to Wydział krajowy widział się zniewolonym zająć się sprawą dalszego umieszczenia szkoły z powodu przewidywanych trudności w rozwiązaniu tej kwestyi, a szczególnie ze względu na okoliczność, że wskutek niezwykle pomyślnego i szybkiego rozwoju szkoły urósł dla Towarzystwa tatrzańskiego z przyjętego obowiązku ciężar, przechodzący znacznie miarę jego sił.

W obec zupełnego braku innego odpowiedniego lokalu w tej samej miejscowości powstały różne projekta zaradzenia potrzebie. I tak właściciel Zakopanego oświadczył gotowość do postawienia budynku na pomieszczenie szkoły, jeżeli albo mu będzie zwrócona połowa kosztów budowy albo zapewnionym na dłuższy szereg lat czynsz roczny z budynku w kwocie 800 zł. w. a. Dalej zastanawiano się nad propozycją jednego z członków komitetu nadzorczego szkoły p. Uznańskiego, który na umieszczenie szkoły ofiarował bezpłatnie dwór swój w Poroninie. Wreszcie była także mowa o przeniesieniu szkoły do Nowego Targu. — Wziąwszy projekta powyższe pod rozważę, przyszedł Wydział krajowy zgodnie z opinią Towarzystwa tatrzańskiego do przekonania, że przeniesienie szkoły z Zakopanego do innej miejscowości groziłoby zwiechnięciem tego tak pomyślnie się rozwijającego

zakładu. Wskutek tego Wydział krajowy zaniechał myśli umieszczenia szkoły w Poroninie lub Nowym Targu, natomiast zaś zawiązał odezwą z dnia 7. marca b. r., L. 4.225, wystosowaną do c. k. Prezydium Namiestnictwa, rokowania w celu wyjednania u c. k. Rządu subwencji na postawienie budynku szkonego, a to na podstawie uchwały Towarzystwa tatrzańskiego z dnia 5. lutego b. r., mocą której Towarzystwo zobowiązało się postawić dla szkoły budynek, jeżeli mu na ten cel przyznana będzie subwencya w kwocie 6.000 zł. w. a., płatna w sześciu ratach rocznych. Rokowania powyższe osiągnęły o tyle skutek pożądaný, że podług odezwy c. k. Prezydium Namiestnictwa z dnia 29. kwietnia r. b. L. 4.187 J. E. p. Minister handlu przyrzekł udzielić wyjątkowo na pokrycie kosztów postawienia budynku szkolnego zasiłek ze skarbu państwa w kwocie 3.000 zł. w. a., płatny w sześciu ratach rocznych, poczynawszy od r. 1883 pod warunkiem, że Towarzystwo tatrzańskie zobowiąże się zwrócić skarbowi państwa datek powyższy lub zabezpieczyć mu tabularną współwłasność budynku, jeżeliby tenże przestał służyć na pomieszczenie szkoły dla przemysłu drzewnego.

W obec przychylniej decyzji c. k. Rządu postanowił Wydział krajowy, ażeby zabezpieczyć byt zakładu, drugą połowę żądanego przez Towarzystwo Tatrzańskie zasiłku udzielić z funduszu krajowego również w sześciu ratach rocznych; nie przedkłada jednakże Wys. Sejmowi wniosku o przyzwolenie kredytu na cel powyższy, ponieważ zamierza wydatki na budowę szkoły zakopańskiej pokrywać z dotacyi, którą Wysoki Sejm wyznacza corocznie na szkoły rękodzielnicze i popieranie przemysłu domowego.

Kończąc rzecz o szkole zakopańskiej, nadmieniam Wydział krajowy, że na wniosek Towarzystwa Tatrzańskiego udzielił rozporządzeniem z dnia 22. listopada 1882 L. 55.562 kierownikowi szkoły p. Neuzilowi dodatek do płacy na rok szkolny 1880/1 w kwocie 200 złr. w. a. w uznaniu zasług, jakie p. Neuzil położył około rozwoju zakładu.

4. Szkoła garncarstwa w Kołomyi.

O zamierzonym przez c. k. Rząd zamianowaniu nowego kierownika szkoły w osobie p. Tadeusza Sikorskiego wspomniano już w sprawozdaniu Wydziału krajowego z dnia 19. września 1881 L. 45.445.

Odezwą c. k. Prezydium Namiestnictwa z d. 12. października 1881 L. 9,016 został Wydział krajowy zawiadomiony, że p. Sikorski obejmie urządowanie w październiku 1881, oraz że J. E. p. Minister handlu oddał mu do rozporządzenia nadzwyczajną dotację na urządzenie szkoły w kwocie 600 zł. Ponieważ zaś ze zmianą kierownika miała podług tej samej odezwy zmienić się także organizacya szkoły, co obudziło nadzieję, że zakład przybierze odtąd właściwszy kierunek i przyniesie krajowi istotny pożytek, przeto postanowiła Kuratorya dla spraw przemysłu domowego i drobnego zawiązać z zakładem przerwane oddawne stosunki.

Dla przyspieszenia rozwoju zakładu udzielił Wydział krajowy rozporządzeniem z d. 6. czerwca r. b. L. 23.853 p. Sikorskiemu zasiłku w kwocie 300 zł. w. a. na podróż naukową do Czech i Węgier, mającą na celu zwiedzenia tamtejszych fabryk ceramicznych. Prócz tego zaś przychylił się rozporządzeniem z dnia 4. lipca r. b. L. 33.163 w zasadzie do wniosku Kuratoryi, ażeby się przyczynić do zaspokojenia potrzeb szkoły zasiłkiem z funduszu krajowego, decyzję wszakże co do wysokości tegoż zasiłku odroczył aż do otrzymania szczegółowych wniosków delegata, któremu Kuratorya poruczyła zbadanie stanu szkoły.

II. Sprawy szkół i warsztatów dla podniesienia przemysłu domowego i drobnego nowo założonych, lub założyć się mających.

I. Szkoła dla przemysłu garncarskiego we Lwowie.

Projekt założenia szkoły dla przemysłu garncarskiego we Lwowie, o którym wspomniono już w sprawozdaniu z dnia 19. września 1881 L. 45.445, zdawał się aż do niedawna blizkim być urze-

STATUT

Komisji krajowej dla spraw przemysłu domowego i drobnego.

§. 1.

Zadaniem Komisji krajowej jest podniesienie przemysłu domowego i drobnego w kraju, mianowicie udoskonalenie i rozpowszechnienie fachowej nauki przemysłowej.

§. 2.

W sprawach organizacyi państwowych szkół przemysłowych w Galicyi, które wehoda w zakres Władz państwowych, służyć ma Komisya krajowa Ministrowi oświecenia za organ doradczy. W szczególności będzie on zasięgał jej zdania w sprawach organizacyi szkół przemysłowych, warsztatów wzorowych, i t. p. również w sprawach zakładania, urządzania, zwijania, przenoszenia fachowych szkół przemysłowych, szkół rysunków i modelowania.

§. 3.

Sprawami dotyczącemi fachowej nauki przemysłowej, w szkołach zakładanych i utrzymywanych kosztem kraju. lub z funduszków krajowych subwencyonowanych, zawiaduje Komisya krajowa w zastępstwie Wydziału krajowego, mianowicie:

a). Postanawia o założeniu fachowych szkół przemysłowych i warsztatów wzorowych, utrzymywanych kosztem kraju, powiatów i gmin, towarzystw lub osób prywatnych. Przeprowadza w tym celu z temi korporacyami i osobami rokowania, względem przyłożenia się do kosztów założenia i utrzymania tych zakładów i względem ich urządzenia, zatwierdza statuta, regulamina, plany nauki dla tych szkół i warsztatów. Powołuje nauczycieli dla szkół utrzymywanych z funduszu krajowego, zatwierdza wybór nauczycieli dla szkół zakładanych przez gminy i powiaty a zasilanych z funduszu krajowego, o ile według statutu organizacyjnego założyciele mają zastrzeżone mianowanie nauczycieli. Sprawuje nadzór i zwierzehne kierownictwo tych zakładów, już to przez członków, których wysęła z grona swego dla inspekeyi, już to przez osobnych na wniosek Komisji krajowej przez Wydział krajowy mianowanych inspektorów krajowych, których zakres czynności i obowiązki określa osobny regulamin i instrukeye, i zdaje o stanie tych szkół i warsztatów wzorowych sprawę Sejmowi krajowemu za pośrednictwem Wydziału krajowego.

b). Uchwala zasiłki z kredytu rocznego, jaki Sejm przyzwoli na cele nauki przemysłowej dla fachowych szkół przemysłowych i warsztatów wzorowych, założonych przez c. k. Rząd i utrzymywanych kosztem skarbu Państwa i przeprowadza w tym celu poprzednie rokowania z c. k. Rządem.

c) Urządza wystawy krajowych wyrobów przemysłu, w szczególności wystawy wyrobów szkół i warsztatów, o których mowa w ustępie a) i wystawy wzorów, modeli i narzędzi ręko-dzielniczych.

d) Udziela stypendyów lub zasiłków uczniom szkół i warsztatów wzorowych i osobom posiadającym wiadomości techniczno-przemysłowe, dla uzupełnienia wykształcenia zawodowego w kraju lub za granicą.

e) Bada stosunki i potrzeby przemysłu przeważnie domowego i drobnego w kraju, urządza w tym celu ankiety dla zebrania dat statystycznych i wysła ludzi zawodu za granicę dla poznania warunków obcej produkcji przemysłowej.

f) Ma staranie o rozwój muzeów przemysłowych w kraju.

§. 4.

W sprawach i czynnościach podejmowanych dla popierania przemysłu innymi środkami jak za pomocą nauki przemysłowej, służy Komisya krajowa Wydziałowi krajowemu za organ doradczy.

§. 5.

Komisya krajowa przedkłada Wydziałowi krajowemu wnioski co do wysokości rocznej dotacji z funduszu krajowego, potrzebnej na pokrycie wydatków połączonych z czynnościami w §. 3. wyszczególnionymi, w celu wyjednanania przyzwolenia Sejmu.

Przyzwolonemi funduszami zarządza komisya i zdaje z nich liczbę, przedkładając Wydziałowi krajowemu roczne zamknięcie swoich rachunków.

§. 6.

W skład Komisji krajowej wchodzi:

- a) Marszałek krajowy jako Przewodniczący.
- b) Mianowany przez c. k. Rząd zastępca Rządu.
- c) Członek Wydziału krajowego szef departamentu, do którego należą sprawy przemysłowe.
- d) Osoby, które powołał lub powoła z Galicyi Minister oświaty na członków Komisji centralnej dla spraw nauki przemysłowej. na zasadzie §. 6. statutu prowizorycznego organizującego tę Komisję.

e) Osoby, które powoła Wydział krajowy na członków Komisji krajowej, a których liczba nie może przewyższać liczby członków powołanych z powodu, że są członkami Komisji centralnej. Gdyby zaś w Komisji centralnej zasiadało mniej jak dwóch członków, Wydział krajowy powoła przeciw do Komisji krajowej dwóch członków. Ubytek członków z Galicyi w Komisji centralnej, jaki wydarzyć się może po ukonstytuowaniu Komisji krajowej, nie wpływa na liczbę członków już przedtem przez Wydział krajowy powołanych, funkcyja wszystkich trwa dalej, pomimo zmienionego stosunku ich liczby do liczby członków zasiadających w Komisji centralnej.

f) Tak złożona Komisya ma prawo powołać jeszcze dwóch stałych członków do grona swego.

§. 7.

Marszałek krajowy jest Prezesem Komisji krajowej. Dla zastępowania Prezesa w razie potrzeby wybierze Komisya krajowa ze swego grona Wiceprezesa pierwszego i Wiceprezesa drugiego.

§. 8.

Do ważności uchwał potrzeba obecności Prezesa lub jego zastępcy i najmniej czterech członków.

Uchwały zapadają absolutną większością głosów obecnych na posiedzeniu członków, a w razie równości głosów rozstrzyga Przewodniczący.

§. 9.

Komisya krajowa ma prawo:

- a) Wydzielać z grona swego stałe sekeye dla pewnych działów czynności.
- b) Tworzyć z członków swoich komisye do zbadania i przygotowania spraw.

c) Powoływać osoby z poza grona swego na delegatów do prowadzenia czynności przez Komisję krajową wskazanych w jej zastępstwie.

d) Powoływać w poszczególnych wypadkach mężów zawodu jako ekspertów do udziału w obradach Komisji z głosem uchwalającym.

§. 10.

Zwyczajne zebrania Komisji krajowej odbywają się bez poprzedniego zwołania cztery razy do roku, mianowicie: 3. stycznia, 3. kwietnia, 3. czerwca i 3. października każdego roku we Lwowie w biurze Komisji krajowej.

Posiedzenia te rozpoczynają się w oznaczonych dniach z uderzeniem godziny 11. przed południem, skoro zbierze się potrzebna do kompletu ilość członków (§. 6. statut). Kancelarya Komisji krajowej ma jednak rozesłać do członków 14. dni przed dniem posiedzenia spis spraw, które są na porządku dziennym przypadającego zebrania Komisji

Nadzwyczajne zebrania Komisji krajowej zwołuje jej Przewodniczący, ilekroć uzna potrzebę, lub jeżeli zażąda tego najmniej trzech członków z oznaczeniem spraw, dla których domagają się nadzwyczajnego zebrania Komisji.

§. 11.

Komisya krajowa mianuje swego sekretarza i wyznacza temuż wynagrodzenie.

Mają być oznaczone stałe godziny dnia, w których sekretarz Komisji krajowej winien być obecnym w biurze Komisji krajowej dla udzielania informacji członkom Komisji i stronom, zresztą określi osobna instrukcja zakres czynności i obowiązki tego funkcyonaryusza.

§. 12.

Pisma wychodzące od Komisji krajowej dla spraw przemysłu domowego i drobnego, mają być zaopatrzone podpisem Prezesa lub jednego z Wiceprezesów.

Sprawozdania do c. k. Władz centralnych przesyła Komisya krajowa na ręce Namiestnika. Z Władzami w kraju korresponduje Komisya krajowa bezpośrednio.

§. 13.

Wydział krajowy dostarcza Komisji potrzebnych ubikacyi dla odbywania posiedzeń i dla biura sekretarza.

§. 14.

Członkowie wykonujący czynności z polecenia Komisji krajowej po za miejscem zamieszkania otrzymują diety w kwocie 5 zł. za każdy dzień użyty do czynności i jako zwrot kosztów podróży, za podróż koleją żelazną opłatę I. klasy, a za podróż drogą pocztową po 1 zł. 50 ct. w. a. za miriameter.

§. 15.

Delegaci i korespondenci mają prawo żądać zwrotu wydatków poniesionych z powodu poruczonej im czynności. Korespondentom mogą być przyznawane remuneracye w kwotach ryczałtowych, według uznania Komisji krajowej.

§. 16.

Mianowanie przez Wydział krajowy lub przez Komisję członkowie, którzy nie wzięli udziału w trzech po sobie następujących posiedzeniach Komisji krajowej i nie usprawiedliwili swej nieobecności, przestają być uważanymi za należących do Komisji.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or introductory paragraph.

112

Several paragraphs of faint, illegible text in the upper middle section of the page.

A block of faint, illegible text in the middle section of the page.

Another block of faint, illegible text in the middle section of the page.

A block of faint, illegible text in the lower middle section of the page.

A block of faint, illegible text in the lower middle section of the page.

A block of faint, illegible text in the lower section of the page.

czywistnienia c. k. Prezydium Namiestnictwa wystosowało bowiem do Wydziału krajowego zapytanie, w jaki sposób chce być zastąpionym w Radzie nadzorczej a względnie w Kuratorji rzeczonyj szkoły. Wydział krajowy zaś odpowiedział na zapytanie to odezwą z dnia 25. lipca r. b. L. 17.774, w której wyraził życzenie, ażeby w projekcie statutu szkoły reprezentantom Wydziału krajowego w zarządzie na wypadek zapadnięcia uchwał, któreby im się zdawały zmierzać do wprowadzenia kierunku nauki nieodpowiadającego potrzebom kraju lub do zatarcia indywidualności przemysłu krajowego, przyznanem było prawo założenia veto, odraczającego wykonanie uchwał aż do rozstrzygnięcia sprawy przez c. k. Ministerstwo oświaty.

Ostatecznie jednak sprawa wzięła obrót niepomyślny. C. k. Prezydium Namiestnictwa oznajmiło bowiem odezwą z dnia 8. września r. b. L. 9.359, że J. E. pan Minister wyznań i oświaty, (idąc za zdaniem p. profesora Dra Bauera, który w sprawozdaniu o lwowskiej szkole rysunków i modelowania, przedłożonem c. k. Ministerstwu oświaty, oświadczył się przeciw urządzeniu we Lwowie szkoły fachowej dla przemysłu garncarskiego a przemawiał za popieraniem tego przemysłu w miejscu, gdzie takowy w stosunkach miejscowych znajduje oparcie i podstawę, t. j. w Kołomyi):

1) ze względu na okoliczność, że pomieszczenie projektowanego oddziału przemysłu garncarskiego w lokalnościach lwowskiej szkoły rysunków i modelowania okazało się niemożliwem, zaś umieszczenie go w innym budynku nie odpowiadałoby zamierzonemu organizacyjnemu połączeniu z rzeczonyą szkołą, odstąpił na razie od urządzenia szkoły dla przemysłu garncarskiego we Lwowie, a pozostałych z tego powodu rozporządzalnych środków użyje na spieszniesze wyposażenie oddziału przemysłu drzewnego przy szkole rysunków i modelowania;

2) obok tego poczynił odpowiednie kroki dla reorganizacji i rozszerzenia szkoły garncarstwa w Kołomyi.

2. Szkoła kołodziejska w Toustem.

Wydział powiatowy w Skałacie przedstawił w podaniu z dnia 8. lntego r. b. L. 47 tak wyczerpująco wszelkie okoliczności, przemawiające za utworzeniem szkoły kołodziejskiej w Toustem, oraz podał tak dokładne obliczenie kosztów założenia i utrzymania takiej szkoły, że Wydział krajowy mógł wyjątkowo już na podstawie tej jednej relacji nie tylko wyrobić sobie zdanie o stosowności projektu, ale także powziąć decyzję co do udziału funduszu krajowego w pokryciu wydatków na założenie i utrzymanie projektowanej szkoły. W skutek tego oznajmił Wydziałowi powiatowemu rozporządzeniem z dnia 7. marca b. r. L. 10.060, że się przychyła do prośby jego o przyjęcie na fundusz krajowy z wydatków na założenie, obliczonych na 400 zł. w. a., kwoty 285 zł. w. a. a z wydatków rocznych na utrzymanie, obliczonych na 600 zł. w. a., kwoty 275 zł. w. a.

Przyznając jednak zasiłki powyższe, z których zasiłek na utrzymanie na lat sześć, postawił Wydział za warunek, ażeby:

1) szkoła uznana była za zakład powiatowy;

2) w statucie szkoły zastrzeżonem było dla Wydziału krajowego oprócz prawa udziału w zarządzie szkoły także prawo zwierzchniego nadzoru nad zakładem, wykonywać się mające albo bezpośrednio, albo za pośrednictwem istniejącego przy Wydziale krajowym organu dla spraw przemysłu domowego i drobnego.

Po otrzymaniu wiadomości, że Wydział powiatowy zgadza się na warunki powyższe oraz, że szkoła otwartą została dnia 12 kwietnia r. b., zaasygnowano Wydziałowi powiatowemu rozporządzeniem z dnia 16. maja r. b. L. 23.313 połowę zasiłku przyznanego na założenie szkoły.

Kiedy zaś następnie Wydział powiatowy przedłożył relacją z dnia 12 czerwca r. b. l. 337 statut organizacyjny szkoły, zastosowany w zupełności do wymagań wyżej wymienionych, Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 28 lipca b. r. L. 30.789 zatwierdził statut, zaasygnował zasiłek przyznany na utrzymanie zakładu i zamianował p. Alojzego Fedorowicza delegatem swym w Radzie szkoły a p. Dr. Henryka Jasińskiego jego zastępcą.

3. Szkoła koronkarska w Kańczudze.

Podaniem z dnia 10. marca r. b. l. 125 ponowił Wydział powiatowy w Łańcucie dawniejszą prośbę swą o zasiłek z funduszu krajowego na założenie i utrzymanie szkoły koronkarskiej w Kańczudze.

W skutek podania powyższego przychylił się Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 16. maja r. b. l. 14.827 w zasadzie do prośby Wydziału powiatowego, wzywając go zarazem, aby przedłożył plan organizacyi szkoły, oraz preliminarz kosztów jej założenia i utrzymania. Na podstawie zaś obliczenia rzeczonych kosztów, nadesłanego przez Wydział powiatowy relacją z dnia 21. czerwca l. 888, wyznaczył rozporządzeniem z dnia 4. lipca r. b. l. 30.939, porozumiewszy się poprzednio z Kuratoryą dla spraw przemysłu domowego i drobnego, na pokrycie kosztów jej utrzymania roczny zasiłek w kwocie 300 zł. w. a. Urzeczywistnienie projektu można więc uważać za zapewnione, jednakże z przyznanych zasiłków dotąd nie wypłacono, ponieważ Wydział powiatowy nie przedłożył jeszcze zażądanego planu organizacyi szkoły.

4. Kursa wyrobu kwiatów i malowania na porcelanie i t. d. przy c. k. Seminaryum nauczycielskiem żeńskim w Krakowie.

Dyrekeya c. k. Seminaryum naucz. żeń. w Krakowie, w którym istnieje już od lat kilku kurs koszykarstwa, doniosła Wydziałowi krajowemu podaniem z dnia 6. lipca r. b. l. 94, że z uwagi na nagłą potrzebę obmyślenia dla dziewcząt nowych sposobów zarobkowania urządziła w miesiącach maju i czerwcu na próbę kurs malowania na porcelanie i terakocie (farbami ogniotrwałemi i zwykłemi olejnymi lub wodnemi), dalej na aksamicie, blasze i drzewie, w którym wzięło udział 10 uczennic. Próba ta podług relacyi Dyrekeyi najzupełniej się powiodła, tak, że przy coraz większem upowszechnieniu się wyrobów ozdobionych w sposób wyżej oznaczony, obrany kierunek nauki obiecuje zdaniem Dyrekeyi przynieść istotny pożytek.

Jako niemniej odpowiednie, a dotąd w kraju niemal odłożeniem leżące pole zarobku dla dziewcząt wskazała dalej Dyrekeya wyrób sztucznych kwiatów.

Podzielając zdanie Dyrekeyi, przychylił się Wydział krajowy do prośby o udzielenie zasiłku z funduszu krajowego na płacę nauczycielek zaprojektowanych kursów, i wyznaczył rozporządzeniem z dnia 18. sierpnia r. b. l. 33.974 na cel powyższy subwencyę w kwocie 500 zł. w. a. na rok szkolny 1882/83.

5. Projekt założenia szkoły powroźnictwa w Radymnie.

Dokonane przez Kuratoryę dla spraw przemysłu domowego i drobnego zbadanie stanu i potrzeb przemysłu powroźniczego w Radymnie doprowadziło do przekonania, że na podniesienie przemysłu tego wpłynęłoby najskuteczniej utworzenie spółki zarobkowej pomiędzy powroźnikami miasta Radymna. Pozostawiając przeto chwilowo w zawieszeniu kwestyę utworzenia szkoły powroźniczej w Radymnie, która jest dotąd przedmiotem rokowań z c. k. Rządem, zawezwał Wydział rozporządzeniem z dnia 4. lipca b. r. l. 4951 zwierzchność gminną w Radymnie, ażeby się postarała o rozwiązanie pomiędzy powroźnikami tamtejszymi spółki zarobkowej na podstawie ustawy z dnia 9. kwietnia 1873 w celu wspólnego zakupywania materiału do wyrobów oraz w celu sprzedaży wyrobów stowarzyszonych powroźników. Równocześnie zaś oznajmił zwierzchności gminnej, że w danym razie gotówby poprzeć zawiązane stowarzyszenie przez udzielenie pożyczki z funduszu krajowego do wysokości 1000 zł. w. a.

6. Projekt założenia szkoły garncarstwa w Kołaczycach.

Projekt ten został również zbadany przez Kuratoryę dla spraw przemysłu domowego i drobnego. Na podstawie zaś wyniku badania uznał Wydział krajowy zgodnie z opinią Kuratoryi, że wypada zaniechać założenia szkoły garncarstwa w Kołaczycach z powodu trudności i kosztów, z jakimi

wykonanie projektu było połączone, natomiast zaś postarać się o utworzenie tamże wzorowego warsztatu garncarskiego.

Decyzję swą w sprawie powyższej udzielił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 4 lipca b. r. l. 251 Wydziałowi powiatowemu w Jasle z oznajmieniem, że postara się o utworzenie wzorowego warsztatu, jeżeli gmina kołaczycka zobowiąże się dostarczyć potrzebnego na ten cel lokalu, oraz że dla przysposobienia odpowiedniego kierownika projektowanego warsztatu gotów jest wysłać kosztem funduszu krajowego z garncarzy kołaczyckich na razie jednego do szkoły garncarstwa w Kołomyi z zasiłkiem miesięcznym w kwocie 12 zł. w. a., a później drugiego do Morawii lub Szlązka.

7) Projekt założenia szkoły garncarstwa lub wzorowego warsztatu garncarskiego w Starej soli.

Reprezentacya miasta w Starej soli udawała się w r. 1881 do Wys. Sejmu z prośbą o wyznaczenie dotacyi na założenie i utrzymanie szkoły garncarstwa lub wzorowego warsztatu garncarskiego w temże mieście. Petycyi tej Wys. Sejm nie załatwił. Wydział krajowy poruczył jednakże rozporządzeniem z dnia 6. grudnia 1881 l. 55.416 zbadanie sprawy Kuratoryi dla spraw przemysłu domowego i drobnego. Na podstawie zaś opinii przez Kuratoryę objawionej oznajmił Reprezentacyi miasta Starej soli rozporządzeniem z dnia 1. lipca b. r. l. 32.304, że nie może wprowadzić poprzeć projektu założenia szkoły garncarstwa w temże mieście, lecz gotów jest przyczynić się do pokrycia kosztów założenia i utrzymania wzorowego warsztatu garncarskiego, jeżeli gmina zobowiąże się dostarczyć odpowiedniego lokalu na pomieszczenie warsztatu, dalej w części urządzenia dla warsztatu potrzebnego, wreszcie gliny, opału, światła i usługi, a nadto zapewni pewną kwotę na częściowe pokrycie płacy podmajstrzego przynajmniej na lat pięć.

8) Projekt założenia szkoły tkactwa w Horodence.

W sprawie projektu założenia szkoły tkactwa w Horodence, poruszonego swego czasu przez tamtejszy Wydział powiatowy a następnie i przez c. k. Namiestnictwo we Lwowie, powziął Wydział krajowy po wysłuchaniu opinii Kuratoryi dla spraw przemysłu domowego i drobnego ostateczną decyzję, którą udzielił c. k. Namiestnictwu odezwą z dnia 1. lipca b. r. l. 32.302. W odezwie tej oświadczył się Wydział krajowy przeciw projektowi z powodu, że zdaniem fachowych szkoła wyrobów tkackich tylko w takich miejscowościach może przynieść pożytek, gdzie istnieją już fabryki tkackie i gdzie idzie o takie udoskonalenie wyrobów, ażeby takowe zdobyć sobie mogły pokup na targach piewoszorędnych — gdy tymczasem przemysł tkacki w Horodence stoi nawet niżej co do jakości tkanin, niż w innych miejscowościach Galicyi n. p. w Korczyni i Błażowie. Równocześnie jednakże oznajmił Wydział krajowy, że gotów jest dla podniesienia przemysłu tkackiego w Horodence przyczynić się do pokrycia kosztów wysłania tkacza miejscowego za granicę, który wyuczysz się lepszej techniki, mógłby za powrotem do miejsca rodzinnego działać jako instruktor, oraz że w danym razie poprze zawiązanie stowarzyszenia zarobkowego pomiędzy tkaczami Horodeńskimi przez udzielenie zasiłku na założenie jakoteż pożyczki.

9) Do projektów, które Wydział krajowy w poprzednich sprawozdaniach swych wymienił jako będące przedmiotem badania Kuratoryi dla spraw przemysłu domowego i drobnego, przybyły w ciągu peryodu objętego niniejszem sprawozdaniem oprócz wspomnianych już wyżej:

a) projekt założenia szkoły kołodziejstwa, bednarstwa i stolarstwa w powiecie Kamioneckim, poruszony przez Wydział powiatowy w Kamionce strum. podaniem z dnia 14. grudnia 1881 l. 1744.

b) projekt założenia szkoły koronkarskiej w Zakopanem, na którego wykonanie p. Helena Chłapowska złożyła na ręce p. Dra. Chałubińskiego dar w kwocie 1000 rubl. sr.

IV.

W związku z przemysłem domowym i drobnym stoi czynność Wydziału krajowego i Kuratoryi w następujących sprawach:

1. Na kursa koszykarstwa i snycerstwa w technologicznym Muzeum przemysłowym w Wiedniu, odbyte w roku szkolnym 1881/82, wysłał Wydział krajowy oprócz czterech stypendystów, o których była wzmianka w przeszłorocznym sprawozdaniu Wydziału krajowego, jeszcze Juliusza Bełtowskiego z zasiłkiem w kwocie 150 zł. w. a. oraz jednego ucznia szkoły rzeźbiarstwa w Rymanowie ze stypendyem w kwocie 300 zł. w. a., obudwóch na kurs snycerstwa i tokarstwa.

W roku szkolnym 1882/83 urządzone będą we wspomnionem Muzeum podług doniesienia Dyrekcji Muzeum z dnia 1. czerwca r. b. l. 633 następujące kursa specjalne:

- a) kurs koszykarstwa i uprawy wierzb koszykarskich,
- b) kurs wyrobu mebli koszykarskich,
- c) kurs koszykarstwa dla wykształcenia personelu żeńskiego,
- d) kurs snycerstwa i tokarstwa,
- e) kurs wyrobu mebli i stolarstwa budowlanego,
- f) kurs w celu wykształcenia chemików, którzy ukończyli wydział chemiczny w szkole politechnicznej, na kolorystów.

Powodowany względami, które wyłuszczył już w przeszłorocznym swem sprawozdaniu, postanowił Wydział krajowy na wniosek Kuratoryi dla spraw przemysłu domowego i drobnego na wszystkie kursa powyższe wysłać stypendystów kosztem funduszu krajowego. W skutek tege zamówił pismem z dnia 27. czerwca r. b. l. 28.770 u Dyrekcji Muzeum dla kandydatów swych po 2 miejsca na kursach a) i d) a po jednym miejscu na kursach b) c) e) f). Otrzymałszy zaś zawiadomienie, że miejsca zamówione zostały zarezerwowane, wezwał rozporządzeniem z dnia 17. sierpnia r. b. l. 36.791 do przedstawienia kandydatów: zarządy szkoły snycerstwa w Zakopanem, rzeźbiarstwa w Rymanowie, oraz koszykarstwa w Jarosławiu i Rudniku, dalej Wydział powiatowy w Dąbrowie jako wykonującego nadzór nad szkołami koszykarstwa w Bolesławiu i Gręboszowie, Dyrekcję c. k. Seminarjum naucz. żeńsk. w Krakowie, Zarządy korporacji stolarzy we Lwowie i w Krakowie, wreszcie Rektorat c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie.

2. Oddział Czarnohorski Towarzystwa Tatrzańsktego urządził w Kołomyi stałą wystawę i bazar wyrobów przemysłu domowego.

Wskutek prośby oddziału z dnia 4. grudnia 1881, popartej później przez Kuratoryę dla spraw przemysłu domowego i drobnego, udzielił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 27. czerwca r. b. l. 31.385 na urządzenie rzeczonyj wystawy i bazaru zasiłek w kwocie 300 zł. w. a.

3. Zarząd Muzeum przemysłowego miejskiego we Lwowie przedstawił Wydziałowi krajowemu w podaniu z dnia 12 marca r. b. potrzebę wydawania czasopisma artystyczno-przemysłowego w kraju naszym, oświadczając zarazem, że gotów jest podjąć się tego wydawnictwa, jeżeli uzyska na ten cel odpowiednią subwencyę z funduszu krajowego. Program zamierzonego wydawnictwa, określił Zarząd Muzeum jak następuje: „Z początkiem wychodzić ono będzie po jednym zeszyte na półroczu, w miarę zaś rozwoju sił współpracujących i ilości materiału nagromadzonego „staraniem zarządu będzie, ażeby wydawnictwo to mogło się przekształcić na pismo dwumiesięczne. Ma ono zawierać opisanie z ilustracyami rozmaitych zabytków dawnej krajowej przemysłowości i sztuki; tak na przykład wyroby tkackie jak pasy i materye, dawne wyroby ceramiczne, ślusarskie, rusznikarskie, rzeźbiarskie a nawet w przyszłości przedmioty architektoniczne. Do tego działu czasopisma mogą dostarczyć obfity nader materiał nasze muzea i prywatne zbioru, a pod względem zabytków architektonicznych prócz uiewyczerpanych bogactw Krakowa inne miasta polskie stanowią niewątpliwie zasób przedmiotów, treścią i różnorodnością swą „zajmujących i interesujących. Obok powyższego działu pismo w mowie będące zawierałoby również

„użyteczne spostrzeżenia z przytoczeniem ilustrowanych wzorów celem udoskonalania smaku i uszlachetnienia form w wyrobach rękodzielniczych, uzasadnione uwagi co do technicznej strony wykonania przedmiotów, przedstawienie ułatwień i wynalazków w tym kierunku, — słowem dział ten miałby na celu rozpowszechnienie i przyswojenie w kraju tego wszystkiego co wiedza, doświadczenie, „zmysł i sztuka utworzyły i tworzą w innych krajach w dziedzinie rękodzieł i przemysłu.“

Podzielając wraz z Kuratoryą dla przemysłu domowego i drobnego nadzieję zarządu Muzeum, że projektowane czasopismo odda przemysłowi krajowemu niepoślednie usługi, zwłaszcza gdy wydawnictwem kierować będzie organ tak odpowiedni, jak Zarząd Muzeum, udzielił Wydział krajowy na pokrycie kosztów wydawnictwa rozporządzeniem z dnia 27. czerwca r. b. L. 31.382 subwencyę jednorazową w kwocie 1.500 zł. w. a.

4. Wskutek podania p. Teofila Merunowicza z dnia 10. listopada 1881 r. udzielił Wydział krajowy petentowi rozporządzeniem z dnia 22. listopada 1881 L. 55.960 zasiłek w kwocie 200 zł. na podróż mającą przedewszystkiem na celu studia nad przemysłem wyrobu zabawek dla dzieci, zmierzające do przyswojenia Galicyi tego przemysłu oraz do zapewnienia mu zbytu. Z odbytej podróży zdał p. Merunowicz Wydziałowi krajowemu sprawę relacją z 30. sierpnia b. r., którą Wydział krajowy polecił wydrukować.

5. Na prośbę opiekunki Zakładu św. Zofii w Krakowie p. Ludwiki Dębińskiej, udzielono zakładowi temu, w którym ubogie dziewczęta pobierają naukę szycia i haftu, rozporządzeniem z dnia 12 maja r. b. L. 22.194 zasiłek w kwocie 300 zł.

6. Z okazji wystawy wyrobów tkackich i pracy kobiet, urządzonej w jesieni r. 1881 we Lwowie przez Zarząd lwowskiego Muzeum przemysłowego miejskiego, wyznaczono rozporządzeniem z dnia 7. stycznia r. b. L. 427 dla wystawców biorących udział w dziale przemysłu domowego i dziale pracy kobiet rzezonnej wystawy 6 nagród, a mianowicie: dwie po 10 dukatów w złocie, dwie po 5 dukatów w złocie i dwie po 3 dukaty w złocie.

7. P. Fryderykowi Lachnerowi, byłemu uczniowi szkoły przemysłowej w Wiedniu, przyznano na wniosek Kuratoryi dla spraw przemysłu domowego i drobnego rozporządzeniem z dnia 27. czerwca r. b. L. 31.384 stypendyum o rocznych 600 zł. a. w. na przeciąg lat dwóch na podróż (za granicę), którą p. Lachner odbyć zamierza w celu wykształcenia się na nauczyciela dekoracyi naczyń, przyczem postawiono stypendyście za warunek, ażeby po ukończeniu studiów usługi swe oddał do rozporządzenia Wydziału krajowego.

8. Do szkoły snycerstwa w Zakopanem wysłano kosztem funduszu krajowego trzech stypendystów. Z tych jeden otrzymał zasiłek w kwocie 50 zł., zaoszczędzonej z funduszu wypłaconego Dyrekcji techn. Muzeum przem. w Wiedniu dla stypendystów Wydziału krajowego na przeszłorocznych kursach rzezonego Muzeum. Drugiemu udzielono zasiłek w kwocie 60 zł. a. w. na naukę sześciomiesięczną, z zastrzeżeniem, że udzielenie dalszych zasiłków zawisłem będzie od postępu ucznia. Trzeciemu wreszcie przyznano stypendyum w kwocie 15 zł. w. a. miesięcznie tymczasowo na przeciąg jednego roku.

Na podstawie wyводу powyższego Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Sejm zatwierdza załączony ./. statut Komisji krajowej dla spraw przemysłu domowego i drobnego i upoważnia Wydział krajowy do przeprowadzenia rokowań z c. k. Rządem w celu wyjednania przyzwolenia na utworzenia rzeczzonej komisji, a na wypadek pomyślnego wyniku tychże rokowań do ustanowienia Komisji bez odwołania się do Sejmu.“

We Lwowie dnia 15. września 1882.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy

Dr. Mikołaj Zyblikiewicz, w. r.

Sprawozdawca :

Dr. Józef Wereszczyński, w. r.

Członek Wydziału krajowego.